

Čís. 3971.

I dílem literárním lze se dopustiti urážky na cti (nikoliv jen ve smyslu a směru § 489 tr. zák.).

(Rozh. ze dne 18. října 1930, Zm I 560/29.)

Nejvyšší soud jako soud zrušovací zavrhl po ústním líčení zmateční stížnost obžalovaného do rozsudku krajského soudu trestního v Praze ze dne 16. května 1929, jímž byl stěžovatel uznán vinným přechinem proti bezpečnosti cti podle §§ 488, 491 tr. zák. a § 1 tisk. nov. čís. 124/24 sb. z. a n.

Důvody:

Zmateční stížnost uplatňuje číselně důvody zmatečnosti podle čís. 5 a 9 a) § 281 tr. ř. Zmateční stížnost dovolává se úvodem toho, by případ nebyl posuzován podle všeobecně vžitých zásad, any byly podle obžaloby i podle rozsudku shledávány s hlediska ochrany cti závadnými určitě části románu; mezi volností, ano i povinností spisovatele, který vytvořil soudobý historický román, a mezi podřazením určité části tohoto románu pod ustanovení trestního zákona je prý mezera a rozpor. Stanovisko nalézacího soudu, podle něhož ovšem spisovatel smí v románě líčiti i osoby skutečné, ale nesmí je popisovati podle jejich ústroje a jiných znaků, tak že je čtenář poměrů znalý ihned pozná, nýbrž smí jen vyličovati jejich vlastnosti, jednání a mluvu, aniž však smí jíti tak daleko, by takovým líčením byly jednotlivé osoby napadeny na své cti, pokládá zmateční stížnost za prakticky neproveditelné, poněvadž by tak byla prý znemožněna literární tvorba ve směru soudobého románu historického (míněn asi román společenský) i románu historického vůbec, a poněvadž nelze vůbec prakticky vytýčiti mez, až po kterou smí literát podle toho beztrestně použití ve svém díle skutečných osob pokud se týče jejich činů. Není prý proto urážkou na cti, použije-li spisovatel v díle literárním určitých znaků osoby, podle kterých by užší nebo širší kruh osob mohl souditi na podobu s osobou skutečnou, a připisuje-li své románové osobě činy neb okolnosti, pro něž by se skutečná žijící osoba, která snad má některé takové znaky společné s osobou románovou, mohla cítiti dotčenou na své cti, kdyby o ní bylo něco podobného tvrzeno jako o osobě skutečné. Tímto pochodem dospívá pak stížnost ke tvrzení, že se dílem literárním lze dopustiti urážky na cti jen ve smyslu a směru § 489 tr. zák.

Tomuto názoru nelze přisvědčiti. Otázkou je vždy jen, zda je tu přičitatelný čin naplňující po objektivní i po subjektivní stránce skutkovou podstatu některého z deliktů proti bezpečnosti cti. Je-li tomu tak, nelze po stránce trestnosti činiti výjimky pro nikoho, ani z důvodů jeho osoby nebo vlastnosti (pokud ji nečiní zákon; o takové případy tu však nejde), ani z důvodu rázu nebo předmětu práce obviněného. Literární dílo je po této

stránce s hlediska zákona tiskopisem a obsahem tiskopisu může býti spáchán čin trestný, najmě i urážka na cti. To je v podstatě vysloveno i v § 118 Ústavní listiny Československé republiky, kde se praví, že umění je svobodné, pokud neporušuje trestní zákon. Nelze tedy ze zákona, v té příčině jediné rozhodného, trestní zodpovědnost literáta v oboru urážek na cti nikterak omeziti na případy § 489 tr. zák., a platí i pro literáta, že si nesmí při své tvorbě bez rozporu s trestním zákonem a beztrestně počínati způsobem, zakládajícím skutkovou podstatu trestného činu. Při tom nerozhoduje, že by snad omezením plynoucím z trestní zodpovědnosti podle zákona, před nímž jsou si všichni rovni, trpěla volnost literární tvorby. Volností literární tvorby nemůže býti míněna nezodpovědnost a zákon nepřivileguje literární tvorbu, nýbrž chrání lidskou čest před neoprávněnými útoky. Umělecky hodnotná tvorba tímto omezením ostatně neutrpí, jak učí zkušenost. Netrpí jím ani možnost bráti náměty ze skutečného života a líčiti dobu, život a lidi, jak jsou. Jeť právě tvorbě umělecké vyhrazeno, by syrové prvky skutečnosti zpracovala způsobem, který z nich činí typy, aniž má z důvodů své umělecké hodnoty zapotřebí, by líčené nepočetné činy a opovrhlivé vlastnosti — jak v souzeném případě tvrdí sám obžalovaný, nestavši se a vymyšlené — připisovala skutečným žijícím osobám a tak je zostouzela. Základní thesi zmateční stížnosti, neopíranou přirozeně o výklad zákona, jest tedy odmítnouti, a je naopak přisvědčiti názoru rozsudku, že hranicí, po kterou spisovatel smí jíti, je s hlediska trestního práva — v mezích případu — zákonný zřetel na cizí čest.

Po tomto omezení látky zbývá jen málo, čím by se bylo ze zmateční stížnosti obíratí. Zmateční stížnost nenapadá vůbec zjištění rozsudku o smyslu a o dosahu jednotlivých pozastavených statí románu, ani jejich právní posouzení s hlediska skutkových podstat podle §§ 488 a 491 tr. zák., a, pokud zastává názor, že by ve všech případech šlo vlastně o § 488, nikoli o § 491 tr. zák., netřeba se s námitkou tou zabývatí, ana stížnost sama uznává, že otázka ta nepadá na váhu. Stížnost sama přiznává, že vlastnosti připisované románové osobě fotografa D-e jsou nepěkné, a, zdůrazňuje-li, že Josef D. v románě »Hulání a kavalíři« je osoba románová a že se o ní vyprávějí události a jí přikládají vlastnosti vymyšlené, potvrzuje tím sama, že obvinění soukromého obžalobce, jenž je podle rozsudku vyličen v osobě D-ově znamením naň připadajícími, byla křivá. Stížnost jen popírá, že právem byl shledán spojovací článek mezi objektivně založenou urážkou na cti a mezi osobou soukromého obžalobce, že byla urážena právě čest soukromého obžalobce a že tedy soukromý obžalobce je k žalobě oprávněn. Soud nalézací vyslovuje ve výroku, že obžalovaný v románě »Hulání a kavalíři« obvinil, pokud se týče v posměch vydal ve smyslu §§ 488 a 491 tr. zák. v postavě fotografa Josefa D-e soukromého obžalobce Josefa P-u znamením naň připadajícími; v odůvodnění rozsudku dospěl k přesvědčení, že (románový) D. a (skutečný) P. jsou též osoba, že v D-i je vyličen soukromý obžalobce Josef P. Tento objektivně zjišťovací výrok není ve zmateční stížnosti vlastně vůbec napaden, alespoň ne způsobem, který by mohl dojíti

povšimnutí podle trestního řádu. Zmateční stížnost jen tvrdí, že obžalovaný neměl úmysl psátí pamflet a že mu nebyl prokázán úmysl soukromého obžalobce urazit; v té příčině stačí poukázat na to, že rozsudek takový přímý úmysl (animus injuriandi) nepředpokládá, že ho však se stanoviska zákona ani není třeba, takže námitka je lichá. Zmateční stížnost dovozuje dále, že obžalovaný neměl a ani mu nebylo prokázáno vědomí toho, že by se jeho jednáním mohl soukromý obžalobce cítiti dotčeným, ano jde o román, kde každý čtenář čítá s tím, že líčené příběhy jsou smyšlené. Než rozsudek zjišťuje, že si obžalovaný musil býti vědom toho, že, popíše-li D-e podle jeho zevnějšku a podle jiných objektivních znaků tak, že čtenáři knihy právě podle těchto objektivních znaků v D-i poznají soukromého obžalobce Josefa P-u, a bude-li D-i připisovati různé vlastnosti a činy, třebaže byly smyšlené, že budou čtenáři vztahovány na soukromého obžalobce. Jsou tedy vývody zmateční stížnosti v té příčině pouhým popíráním skutkového zjištění rozsudku, jemuž se žádná formální vada ani nevytýká, takže nevyžadují, ba ani nedovolují rozbor a vyvracení. V každém směru bezdůvodnou, ba namnoze i neprovedenou zmateční stížnost bylo proto zavrhnouti.

Čís. 3972.

I výrok nedokončený zakládá skutkovou podstatu dokonaného trestného činu, je-li smysl výroku patrný již z pronesených slov, tvoří-li pronesený výrok svým obsahem objektivní skutkovou podstatu určitého trestného činu a jsou-li tu i náležitosti subjektivní skutkové podstaty tohoto trestného činu.

(Rozh. ze dne 21. října 1930, Zm I 792/29.)

Nejvyšší soud jako soud zrušovací zavrhl po ústním líčení zmateční stížnost obžalovaného do rozsudku krajského soudu trestního v Praze ze dne 8. října 1929, jímž byl stěžovatel uznán vinným zločinem podle § 15 čís. 3 zákona ze dne 19. března 1923, čís. 50 sb. z. a n., mimo jiné z těchto

důvodů:

S hlediska důvodu zmatečnosti čís. 9 a) § 281 tr. ř. namítá stížnost, že výrok, jejž obžalovaný podle skutkového zjištění rozsudku pronesl dne 26. srpna 1927, t. j. výrok: »Připomínám Vám slova soudruha Lenina: »Učte se střílet, učte se střílet, abyste v příhodném okamžiku použili zbraní proti svým . . .«, nezakládá ani skutkovou podstatu zločinu podle § 15 čís. 3 zák. na ochranu republiky, jímž byl obžalovaný uznán vinným, ani skutkovou podstatu jiného trestného činu náležejícího před soud, to proto, že výrok obžalovaného nebyl pro rozpuštění schůze intervenujícím policejním komisařem dokončen, tak že obžalovaným nebylo řečeno, proti komu má býti zbraní použito. Předmětem trestního